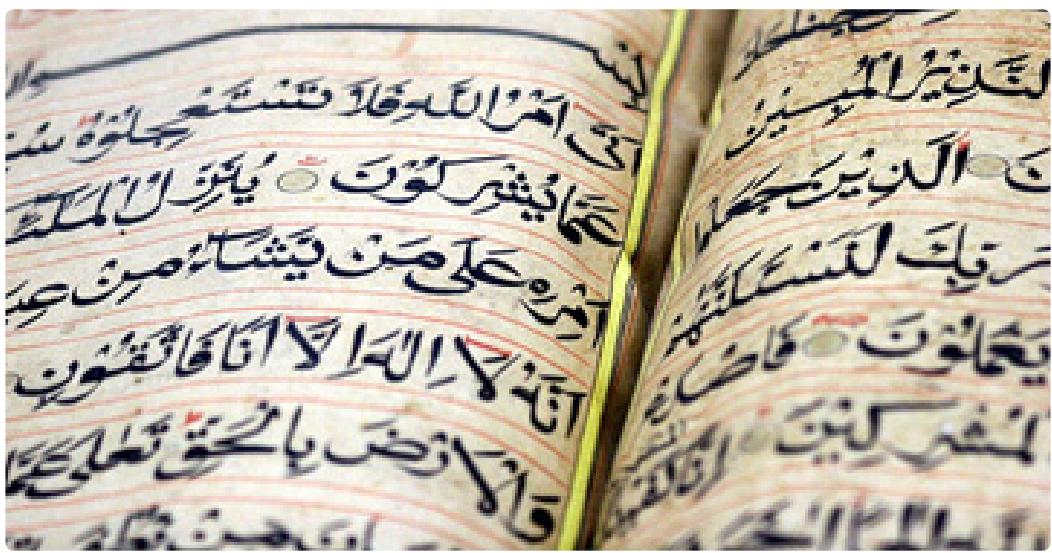

Қуръони ҳакиймга иймон

23:37 / 02.12.2016 3544

Ва, албатта, Қуръон Аллоҳнинг каломидир. Қуръон У зотдан кайфиятсиз сўз бўлиб зоҳир бўлди. У зот уни ўз Расулига ваҳий сифатида нозил қилди. Мўминлар уни ана ўша ҳолда ҳақ, деб тасдиқ қилдилар ва уни ҳақиқатда Аллоҳнинг каломи, деб қаттиқ ишондилар. У одамларнинг каломига ўхшаб, махлуқ эмасдир.

Бас, ким уни эшишсаю, башарнинг каломи, деб даъво қилса, батаҳқиқ кофир бўлар. Батаҳқиқ, ундоқ одамларни Аллоҳ мазаммат қилган, айبلاغан ва унга дўзах ила дўқ урган. Аллоҳ: «Албатта уни сақар (дўзах)га киритаман», (Муддассир сураси, 26) деган. Қачонки Аллоҳ «Бу башарнинг сўзидан бошқа эмас», (Муддассир сураси, 25) деган кимсага сақар (дўзах) билан дўқ урганидан кейин, билиб, қаттиқ ишондикки, албатта, у башар холиқининг сўзидир. **Башарнинг сўзига ўхшамас.**

Шарҳ: Ушбу жумлаларни «Ва» сўзи билан бошланиши уларнинг ўзидан олдинги жумлаларга боғланганлигини билдиради.

«У зотдан кайфиятсиз сўз бўлиб зоҳир бўлди». Яъни: Қуръон Аллоҳ таолодан зоҳир бўлган сўздир. Аммо, унинг қандоқ сўзлангани кайфиятини билмаймиз, деган маънодадир.

«Қуръон» аслида масдар-ўзак-бўлиб, гоҳида «қироат» маъносини англатади. Аллоҳ таоло: «Ва фажр Қуръонини, албатта, фажр Қуръонига шоҳид бўлингандир», (Ал-исро сураси, 78) деган. Яъни, фажр вақтида Қуръон қироатига фаришталар шоҳид бўлурлар.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Қуръонни овозларингиз ила

зийнатланг!» деганлар. (Абу Довуд). Яъни, Қуръон қироатини, деганларидир. Гоҳида эса, «Қуръон»дан ўқилган нарса кўзда тутилади. Аллоҳ таоло: «Бас, қачонки Қуръонни қироат қилсанг, Аллоҳдан шайтони ражим шарридан паноҳ сўра», (Намл сураси, 98) деган. Яна: «Ва қачонки Қуръон ўқилса, уни тингланглар ва жим қулоқ солинглар. Шоядки раҳм қилсангиз», (Аъроф сураси, 204) деган.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам «Албатта бу Қуръон етти ҳарфда нозил қилингандир», деганлар.

Муаллифнинг «кайфиятсиз», дегани, уни сўз қилиб гапирганини қайси кайфиятда бўлганини билиб бўлмайди, деганидир. Яъни, каломнинг Аллоҳ таолодан содир бўлгани маълум, аммо қайси кайфиятда содир бўлгани маълум эмас:

«У зот уни ўз Расулига ваҳий сифатида нозил қилди», дегани. Яъни, Аллоҳ Қуръонни Ўз пайғамбари Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламга фаришта тили орқали туширди, деганидир. Қуръонни Жибрил алайҳиссалом Аллоҳдан эшитди ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васаллам фаришта Жибрил алайҳиссалом дан эшитдилар. Сўнгра одамларга ўқиб бердилар.

Аллоҳ таоло Қуръонда: «Ва Қуръоннинг одамларга аста ўқиб беришинг учун ажратиб ва бўлиб-бўлиб нозил қилдик», (Аъроф сураси, 106) деган. Бошқа бир оятда эса:

«Уни ишончли рух огоҳлантирувчилардан бўлишинг учун, очик-ойдин араб тилида қалбингга олиб тушди», (Шуаро сураси, 193) дейди.

Муаллифнинг: «Мўминлар уни ана ўша ҳолда, ҳақ, деб тасдик қилдилар», деганидаги «мўминлар» дан мурод саҳобалар ва улардан кейинги авлод, тобеъинлардир.

«Ана ўша ҳолда» дегани эса, олдин зикр қилинган Қуръоннинг каломлиги ва туширилишига боғлиқ ҳолдир.

«Бас, ким уни эшитсаю, башарнинг каломи, деб даъво қилса, батаҳқиқ кофир бўлар».

Ким Қуръоннинг Аллоҳнинг каломи эканини инкор қилса, уни Муҳаммаднинг ёки ундан бошқа фаришта ёки башарнинг каломи, деса кофир бўлишида ҳеч шак-шубҳа йўқ.

Шунингдек, ким Қуръон Аллоҳнинг каломи эканига иқор бўлсаю, аммо уни салафи солиҳ иттифоқ қилганидан бошқача қилиб таъвил қилса ёки ўзича бузса ҳам кофир бўлишида ҳеч шак-шубҳа йўқ.

«Башарнинг сўзига ўхшамас»-яъни, Аллоҳнинг каломи башарнинг каломига ўхшашдан шарафли, фасоҳатли ва олийдир. Аллоҳ Ўз каломи васфида қуийдагиларни келтиради.

- 1- «Аллоҳдан кўра сўзи содикроқ ким бор?!» (Нисо сураси, 87).
- 2- «Роббинг калимаси содиклик ва адолат жиҳатидан батамом бўлди». (Анъом сураси, 115).
- 3- «Агар инсу жинлар ушбу Қуръонга ўхашни келтиromoқ учун жам бўлсалар ҳам унга ўхашни келтира олмаслар». (Исро сураси, 88).
- 4- «Сен: Унга ўхаш бир сура келтиринг!»-деб айт». (Юнус сураси, 38).

Демак, Қуръоннинг лафзига ўхаш лафз, назмига ўхаш назм ва маъносига ўхаш маъно йўқдир.

Аллоҳ таолонинг каломи банда учун буюк шарафдир. Аллоҳ Қуръони каримда: «Аллоҳ Мусога гап гапирди» (Нисо сураси, 164) ва: «Қачонки Мусо Бизнинг мийқотимизга келганида ва Роббиси унга гапирганида», деган. Бошқа бир оятда пайғамбарлар ҳақида: «Уларнинг ичиди Аллоҳ гапирган ва баъзиларнинг даражаларини кўтарган кимсалар бор», (Бақара сураси, 253) деган. Бошқа бир оятда: « Раҳийм бўлган Роббдан салом сўзи бор», (Ўсин сураси, 58) деган.

Имом Ибн Можа ва бошқа имомлар ривоят қилган ҳадисда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам қуйидагиларни айтганлар:

«Аҳли жаннат ўз неъматлари ичиди турганларида, бирдан уларга нур чиқди. Улар юқорига қарадилар. Қарасалар, Робб жалла жалолуҳу уларнинг устидан қараб турибди. Бас, У зот: «Ассалому алайкум, эй аҳли жаннат», деди. Аллоҳнинг: «Раҳийм бўлган Роббдан салом сўзи бор», (Ёсин сураси, 58) дегани шу. Модомики, У зотга назар солар эканлар, улардан ҳижобланиб олмагунича ва Унинг баракаси ва нури қолмагунча ўzlари ичиди турган неъматлардан ҳеч нарсага илтифот ҳам қилмайдилар.

Аллоҳ таолонинг: «Албатта, Аллоҳнинг аҳди ва қасамларини оз баҳога сотганларга, ана ўшаларга охиратда насиба йўқдир ва Аллоҳ уларга гапирмайди ҳам, назар солмайди ҳам», (Ол-и Имрон сураси, 77) деган оятида гапирмаслик ила уларни иқоб қилмоқда. Агар Аллоҳ мўмин бандаларига ҳам гапирмайдиган бўлганида, улар билан кофиirlар бир хил бўлиб қолар эдилар. Унда кофиirlарга гапирмаслигида фойда бўлмай қолар эди.

Имом Бухорий ўzlарининг «Саҳиҳ»ларида «Робб таборака ва таолонинг аҳли жаннатга каломи боби» деган боб очиб бир неча ҳадисларни келтирганлар.

Аҳли жаннатлар учун энг афзал неъмат Аллоҳ таборака ва таолонинг жамолини кўриш ва каломини эшишишdir. Каломни инкор қилиш эса, жаннат руҳини ва унинг энг олий ва энг афзал неъматини инкор қилишdir. Аслида бусиз, жаннат ўз аҳлига татимайди ҳам.

АЛЛОҲНИНГ КАЛОМИ МАСАЛАСИ ҲАДИС ВА СУННАТ ИМОМЛАРИ НАЗДИДА

Калом масаласидаги айтилган гаплар ўнтаға етади. Уларнинг ҳаммасини зикр қилиб гапни чўзиб ўтирумаймиз. Фақат аҳли сунна ва жамоатнинг ақийдасини зикр қилиш ила кифояланамиз. Улар суннат ва ҳадис уламолариdir.

Ўша гапларнинг тўққизинчиси: Аллоҳ таоло қачон хоҳласа, қандоқ хоҳласа гапиравчидир. У зот эшитиладиган овоз билан гапирадир. Агар муайян овоз қадимий бўлмаса ҳам, каломнинг тури қадимийдир. Аҳли сунна ва жамоадан ривоят қилингани шудир.

Хулоса қилиб айтганда, тўрт мазҳаб аҳилларидан бўлмиш аҳли сунналар ва улардан бошқа ўтгану қолганлар ҳаммаси Аллоҳ таолонинг каломи маҳлуқ эмаслигига иттифоқдирлар. Қуръон У зотнинг гапирган каломидир. У ўз зоти ила қоим бўлгандир. Имом ат-Таҳовий раҳматуллоҳи алайҳининг: «У зот субҳанаҳу ва таолонинг хоҳлаган вақтида, хоҳлаган шаклида гапиравчилиги бардавомдир ва У зотнинг каломининг тури қадимийдир», деган гаплари шунга далолат қиласди.

Шунингдек, имом Абу Ҳанийфа раҳматуллоҳи алайҳининг «ал-Фиқхул Акбар»даги:

«Қуръон мусҳафларда ёзилгандир, қалбларда ёд олингандир, тилларда ўқилгандир, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламга нозил қилингандир, бизнинг Қуръонни талаффуз қилишимиз маҳлуқдир. Қуръоннинг ўзи маҳлуқ эмасдир», деган гаплари ҳам шунга далолат қиласди.

Муаллифнинг: «ва уни ҳақиқатда Аллоҳнинг каломи, деб қаттиқ ишондилар. У одамларнинг каломига ўхшаб маҳлуқ эмасдир», деган гаплари мўътазилий мазҳабидагиларга раддиядир. Чунки, улар Аллоҳнинг каломи одамларнинг каломига ўхшаб маҳлуқдир, деб даъво қиласдилар.

Муаллифнинг: «Ҳақиқатда» деган сўзи, Қуръон ўз зоти ила қоим бўлган бир маънодир. У Аллоҳ таолодан эшитилмаган. Шунинг учун, у нафсоний каломдир. Чунки, ким ила нафсоний калом қоим бўлса, уни гапирмаган бўлса, унга, бу ҳақиқий калом дейилмайди, агар шундоқ бўлганида сақов ҳам гапиравчи бўлар эди», деганларга раддиядир.

Ким Аллоҳни башарий маънолардан бир маъно ила васф қилса, батаҳқиқ, кофир бўлади. Ким буни англаб етса, ибрат олур ва кофиirlар сўзига ўхшаш сўздан четланур. Ҳамда, У зот, албатта, Ўз сифатлари билан башарга ўхшамаслигини билур.

Шарҳ: Юқорида Қуръон Аллоҳнинг ҳақиқий каломи бўлиб, У зотга зоҳир бўлганлиги ҳақида гапирганидан сўнг, энди У зоти таоло Ўз сифатлари ила башарга ўхшамаслиги ҳақида сўз юритмоқда. Бу исботдан сўнг ўхшатишни

манфий қилишдир. Яъни, Аллоҳ таоло гапиравчи, деб васф қилинса ҳам, башарий маънолар (сифатлар)дан бирор маъно (сифат) ила васф қилинмайди. Бошқача қилиб айтилганда, инсон гапиравчи, деган маънони англатувчи бирорта сифатни Аллоҳга нисбат бериб бўлмайди. Чунки, албатта Аллоҳнинг ўхشاши йўқдир. У ўта эшитувчи, кўриб-билувчи зотдир. Билингки, таътийл, дегани Аллоҳ таолонинг сифатларини инкор қилишдан иборатдир. Ташбеҳ, дегани эса, махлуқнинг сифатларидан бирор сифатни Аллоҳга исбот қилишдан иборатдир. Уларнинг икковлари ҳам ботилдир. Чунки таътийл қилувчи, йўққа ибодат қиласиди. Ташбеҳ қилувчи эса, санамга ибодат қиласиди.

Бас сифатларни таътийл ва ташбеҳсиз исбот қилувчи шахс ичувчилардан осон ўтувчи тоза сутга ўхшатилади. У таътийл тезаги билан ташбеҳ қони орасидан чиқади.

Муаллифнинг: «Ким буни англаб етса, ибрат олур ва кофиirlар сўзига ўхашаш сўзлардан четланур», дегани. Яъни: Ким васфни исбот қилишдаги, ташбеҳни манфий қилишдаги ва ташбеҳ қилувчига дўқ қилишдаги гапларга ибрат кўзи билан қараса, ангалб етса, ўзига панд насиҳат олади ва кофиirlар айтган гапларга ўхашаш гапларни айтишдан сақланади, деганидир.

Далил: «Унинг ўхшаши йўқ», (Шўро сураси, 11) ва «Унга бирор тенг бўлган эмасдир», (Ихлос сураси, 4) оятлари бўлиб, олдин ўтгандир.